

سن فرانسیسکو در برابر نیویورک

عکاسی: نمایی از مدرنیسم^۱

فن درن کوک با همکاری دیانا سی. دوپان^۲

ترجمه: غلامحسین فتح‌الله نوری

نشر: حرفه‌هنرمند

بهار احمدی‌فرد

کتاب **عکاسی: نمایی از مدرنیسم**، شرحی از تاریخ عکاسی است که از گنجینه موزه هنرهای مدرن سن فرانسیسکو در روایت خود بهره برده است. این کتاب که حاصل فعالیت حرفه‌ای مدیر اسبق بخش عکاسی موزه سن فرانسیسکو فن درن کوک (۱۹۲۱-۲۰۰۴) و دستیارش دیانا سی دوپان است رویکردی نو و متفاوت از رویکردهای دیگر کتاب‌های تألیف شده در این زمینه دارد. البته در ترجمه فارسی، نام دوپان روی جلد درج نشده و در شناسه افزوده کتاب هم دوپان شانس آن را نداشته تا دیکته درست اسمش به خواننده فارسی‌زبان ارائه شود. (ظاهراً خصومتی بی‌دلیل در بین است.)

1 Photography: A Facet of Modernism: Photographs from the San Francisco Museum of Modern Art

2 Van Deren Coke (Author), Diana C. Du Pont (Author)

فن درک کوک، نویسنده، مدرس و کیوریتورِ عکس سرشناس آمریکایی است. بسیاری توافق نظر دارند که کوک گنجینه عکس موزه هنرهای مدرن سن‌فرانسیسکو را به یکی از غنی‌ترین مجموعه‌های عکس در موزه‌های ایالات متحده تبدیل کرده است. این نکته از آنجا قابل توجه است که کوک برخلاف جریان اصلی تفکر و نقد تاریخ عکس که غالباً معطوف به عکاسی مستقیم و ناب و ژانر عکاسی مستند و خیابانی است، بر عکاسی تجربی، دست‌کاری‌شده و سوررئالیستی تمرکز دارد. طبعاً تاریخ عکاسی کوک نیز متأثر از همین نگاه و موضع است. پس از آنجا که کوک نماینده موضعی اقلیتی در نقد عکاسی است، به نظر ضروری است که این کتاب به عنوان مرجعی متفاوت در کتابخانه‌های هنر و عکاسی مدرن در کنار قرائت‌های رسمی‌تر حضور داشته باشد.

تا پیش از این، اغلب کتاب‌هایی که به فارسی ترجمه شده بود و از اقبال گسترده برخوردار بود یا از مجموعه آثار منتخب کیوریتور مشهور جان سارکوفسکی است یا تألیف مورخان و منتقدانی است که تشریح و تفسیر آن دسته از عکاسانی را موضوع کار خود قرار داده‌اند که قریب به اتفاقشان از عکاسان منتخب سارکوفسکی هستند. طرفه آنکه، فصل مشترک عکاسان محبوب این دو کیوریتور سرشناس (کوک و سارکوفسکی) بسیار اندک است.

در کتاب **عکاسی: نمایی از مدرنیسم**، ترتیب قرارگرفتن نام عکاسان نظم گاهشمارانه دارد. آثاری حضور دارند که بعد از انتصاب کوک در مسند کیوریتور موزه سن‌فرانسیسکو به گنجینه موزه اضافه شده‌اند. معیار دیگر کوک برای گزینش آثار، تمایل کوک به برگزیدن آثار هنرمندان کمترشناخته‌شده است. حتی عکس‌هایی را هم که از عکاسان مشهور برگزیده جزو آثار قدرنادیده ایشان است. پس بیراه نیست اگر بگوییم مشی کوک در واکنش به مین‌استریم نقد عکاسی به سرکردگی جان سارکوفسکی در تمام شئون کار حرفه‌ای وی مشهود است.

البته نام‌هایی آشنا مانند نام پل استرند، ادوارد وستون، من ری، موهولی ناج، ساندر و رابرت فرانک در فهرست کتاب به چشم می‌خورند. اما بیش از نیمی از صفحات کتاب، به هنرمندانی اختصاص دارد که ممکن است حتی علاقمندان پیگیر عکاسی هم شانس آشنایی با این هنرمندان را تا به امروز به دست نیاورده باشند. عکاسان کوک، اغلب نقاش، مجسمه‌ساز یا طراح بوده و در زمینه کاری خود آموزش دیده‌اند. اما کوک معتقد است از آنجاکه هنر فرمی از فلسفه بصری است، این هنرمندها توانسته‌اند شناخت حسی عمیقی در عکاسی پدید آورند. زیرا شیره امکانات موجود برای عکاسی مستقیم کشیده شده و عکاسانی که به کل تاریخ هنر و نه صرفاً به تاریخ عکاسی احاطه دارند خواهند توانست جریان‌های مهم آینده را پایه‌ریزی کنند.

کتاب با مقدمه منسجمی آغاز می‌شود. فن درن کوک در این مقدمه استدلال می‌کند پل استرند و من ری اولین کسانی بودند که رسانه عکاسی را با مفاهیم هنر مدرن پیوند دادند. سپس این مقدمه نحوه تأثیرپذیری عکاسی از جریان‌های هنری بیستم و مجراهای تأثیرگذاری عکاسی را بر جنبش‌های هنری قرن بیستم شرح می‌دهد. بدین ترتیب، فن درن کوک متن موثق و فهم‌پذیری را از جنبش‌های هنری مدرن قرن بیستم و دغدغه هنرمندان عکاس و نمود آن در آثارشان ارائه می‌دهد.

پس از مقدمه، فن درن کوک در چهار سرفصل مجزا به بررسی آثار پرداخته است: فرمالیسم (کوئیسم و ساخت‌گرایی)، سوررئالیسم (تصویرپردازی خیالی)، اکسپرسیونیسم (احساسات پرشور)، پلورالیسم (هنر مفهومی). از نکات قوت این فهرست تنوع ملیت عکاسان، بخصوص حضور عکاسان کمترشناخته‌شده اروپای شرقی و گوناگونی سبکی و تلون زیبایی‌شناسی آن‌ها است. متن کوتاهی که برای هر هنرمند همراه عکس‌هایشان نوشته شده، خلاقانه و الهام‌بخش

نیست، اما منسجم و بی‌واسطه است. در آنها اطلاعات سودمندی از سابقه هنری عکاس و مناسبت آن با آثار منتخب فن درن کوک به خواننده عرضه شده است.

از دیگر امتیازهای کتاب که در نقدش به کرات اشاره شده چاپ باکیفیت عکس‌هاست که بعضی‌شان برای نخستین‌بار است منتشر می‌شوند. به یاد داشته باشیم کسانی از چاپ باکیفیت عکس‌ها تمجید کرده‌اند که اصولاً تصویری از چاپ بدون کیفیت کتاب در زمینه هنرهای تجسمی در مخیله‌شان نمی‌گنجد. پس ناگفته پیداست که نسخه اصل کتاب، نمونه‌ای ممتاز و چشمگیر است. این موهبتی است که حتی با لحاظ کردن اقتضائات و محدودیات صنعت چاپ ایران در نسخه فارسی از آن بی‌بهره‌ایم. ضمناً عنوان انگلیسی عکس‌ها هم درج نشده تا خواننده بتواند بی‌فوت وقت عکس موردنظر را، که در مواردی مشمول ممیزی نیز شده‌اند، آنلاین بجوید و زحمت از دوش پدیدآوردندگان ایرانی که نامشان در یادداشت مترجم آمده برداشته شود.

ترجمه کتاب چندان روان نیست (مثال: اگرچه رنه مارگریت بلژیکی سرشناسی است اما هنرمندان سوررئالیست دیگری بوده‌اند از قبیل پول بری،... که در رده اول قرار دارند). ویرایش متن می‌توانست این نقص را تعدیل کند. بعضی معادل‌های فنی ناآشنا هستند (مثال: تسلیم‌طلبی منفعلانه در برابر دوربین). همچنین در سرفصل فرمالیسم، استفاده از اصطلاح ساختارگرایی بجای ساخت‌گرایی به عنوان معادل **constructivism** ممکن است باعث بدخوانی شود.

گذشته از اینها نزدیک‌بودن خطوط کتاب و فونت نامناسب از کیفیت کتاب به شدت کاسته‌اند. بدین ترتیب، کتاب تاریخی مصوری که تورق آن نیز علی‌الاصول می‌توانست لذتبخش باشد، در نسخه فارسی به کتاب مرجع آکادمیک کمابیش ملال‌آوری تبدیل شده است. اینها همه وقتی باعث حیرت است که کتاب از جانب نشر حرفه‌هنرمند عرضه شده که به حساسیت و دقت حرفه‌ای در امر انتشار کتاب مشهور است.

